

Gulrøttene ser ut til å trives fullt så godt ved litt sterkere kalking som ved bruk av ca. 300 CaO pr. dekar hvis det samtidig blir gitt tilskudd av bor. (Bortilsetning vil også antagelig bli brukt ved gulrot dyrking her, da bor i dette forsøket motvirket sprekkdannelse hos røttene). Men det er ikke sikkert at så sterk kalking som 600 kg CaO er lønnsomt, selv om avlingen heves litt.

Tar en hensyn til samtlige vekster som er prøvd i forsøket, vil det inntil videre være riktigst å regne med en kalkmengde av ca. 300 kg CaO pr. dekar for at jorda skal være fullt oppkalket når det skal drives jordbruk med alminnelig planteveksling. Det er mulig at en kalkmengde mellom 300 og 600 kg eller en kalkmengde mindre enn 300 kg pr. dekar er mer passende, men dette må i tilfelle undersøkes nøyere gjennom nye forsøk.

Det kan nevnes at Ny Jord alt lenge før det ble anlagt kalkingsforsøk på Smøla har brukt ca. 10 hl god skjellsand pr. dekar ved dyrking av jord på de utparsellerte bureisingsbruk. Forsøket som er omtalt ovenfor, tyder på at skjellsandmengden har vært heldig valgt.

FRA NATURENS STORE VERKSTED.

Professor dr. Olaf Holtedahl har nylig på Aschehougs forlag utgitt en meget leseverdig bok som heter: «Fra naturens store verksted». På vel 100 sider og ved en rekke utmerkede illustrasjoner har han klart å gi en populær og samtidig klar og fengslende fremstilling av en rekke forhold og krefter i naturen som er med og former den jorden vi lever på. Et blick på innholdsfortegnelsen, som omfatter 15 kapitler, vil straks fortelle hva leseren kan vente seg. Forfatteren begynner med «De ildsprutende fjellene», så tar han oss med på «En tur langs bækken», videre får vi «Et gløtt inn i krystallenes verden», osv. osv. Heller ikke torvmyrene er glemte. Med forfatterens og forlagets tillatelse gjengir vi nedenfor avsnittet «Av en torvmyrs historie» i sin helhet.

Vi vil anbefale boken på det beste.

Red.

Av en torvmyrs historie.

VI er i en av Østlandets skogtrakter. En liten sti snor seg fram mellom mørke, tette graner, og vi følger den ned igjennom lia. Snart ser vi en lysning mellom trærne, og noen øyeblikker etter ligger en stor myr foran oss. Her og der skinner det hvitt i myrull-

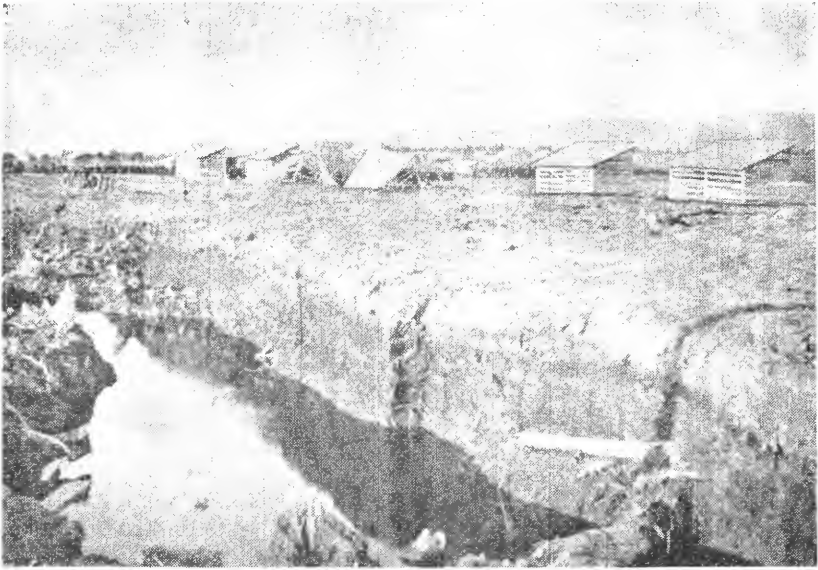

Fig. 1. En torvmyr hvor vi under mosetorven ser rester av trær. Fra Skjetnemyra et stykke sør for Trondheim. (Foto: G. Holmsen).

hoder som svaier i sommervinden, og nærmest skogkanten lyser det av røde moltekart på noen store tuer. Et stykke utpå myra ser vi små sprinkelhus hvor torvstykker ligger på tork på rått tillagede hyller. Vi skimter også kanten av en grav der torv er tatt ut. Vi går derbort, over myk, gyngende, tuet mosemark og ser et fint snitt i mosemassen, med lag av litt forskjellig farge. Vi tar et torvstykke og ser på det, ser på de fine mosefibrene som det er bygget opp av. Hver av dem er jo rent et vakkert kunstverk når en ser nøye på dem. For en utallig mengde mosegrener i et eneste stykke torv. Som så ofte i naturens verden får vi fornemmelsen av en ufattelig rik livsutfoldelse der det i grunnen ser nokså dødt og lite interessant ut ved en overfladisk betraktning.

Torven er myk og lett og forholdsvis lys av farge. Det er tydeligvis torvstrø den skal brukes til. Vi vet at det tas ut store mengder også av brenntorv i de norske myrene, vi har kanskje sett slik torv også, — den er mørk og temmelig fast når den tørker. Men her er ingenting å se av den. Utelukket er det ikke at det finnes slik torv her i myra også, dypt nede hvor mosen kan være blitt forvandlet til et slikt fastere stoff. Det er iallfall vanskelig å få tak i det som ligger på bunnen, for enda det er gravd en avløpsgrøft ut fra myra, står vannet over bunnen av torvgrøften foran oss. Grunnvannet når så høyt.

Noe brenntorv ser vi altså ikke, men et stykke nede i mosemassen legger vi merke til noe annet av interesse: stykker av gamle tre-stammer stikker fram (fig. 1). Så her har vokset trær også en gang! Vi begynner å spekulere på hvordan det egentlig har sett ut før her på denne myra — for vi skjønner jo at det engang må ha vært helt annerledes. Og nå skal vi kalle fram noen bilder fra fortiden.

Vi går 4000 år tilbake. Bare over et forholdsvis lite område, i den midtre del av det som er vår myr av i dag, ser vi en mosemyr fri for trær. Over resten av området er det temmelig tørrlendt, tuet mark med furutrær, små og store. Og skogen i skråningene omkring myra virker så fremmed, for granen mangler. Vi ser ikke en eneste en. Også der er det furuens runde kroner og ranke, rødbrune stammer som først og fremst fanger øyet, men med rikelig islett av løvskog; en mengde bjørk lyser opp, og vi ser det mørkere bladverk av or; vi ser noen eiketrær og endelig trær med store, hjerteformede blad, — det er lind. Eik og lind, det er jo trær som vesentlig hører sydligere og varmere trakter til — og vi skjønner at her var varmere i været dengang enn det er i dag. Dertil meget tørrere, for ellers hadde myra vært for fuktig til at de store furutrærne kunne vokse der. Og granen som mangler? Ja, grantreet var enda ikke vandret inn til Norge.

Vi går enda meget lengere tilbake i tiden, 7—8000 år før vår egen tid. Her er en myrflate, men mindre enn nåtidens og flere meter lavere. Et lite tjern ligger i midten av myra (sml. nestnederste tegning i serien på fig. 2). Noen furutrær står her og der bortover og særlig i utkanten en og annen bjørk. Og skogen omkring? Så lys og lett og livlig i fargene. Furuen er nok selve hovedtreet, men her er mengder av løvskog, først og fremst bjørk, og så or, men også en rikdom av andre løvtrær: lind og eik og så hassel, her er rene nøtteskogen stykkevis. Var her noen til å plukke nøttene, utenom ekorn? Mennesker? Ja, her levde da mennesker i Norge alt i denne tiden, skinnkledde folk med redskap og våpen av stein og bein og tre, men de trengte nok nødig langt inn i skogene. De likte seg bedre ute ved kysten — der var det lettere å livnære seg.

Enda et par tusen år går vi bakover (svarer i tid til nestøverste tegning på fig. 2). Vi ser nå et større tjern, med treløs grasmyr omkring. Her og der nærmest land bryter tette grupper av siv vannflaten og forteller om en grunn og gjørmet bunn, og andre steder ligger vannliljenes hvite blomsterhoder og skinner. I skråningene ned mot vannet står skog, en glissen skog av furu og bjørk, slik en ofte ser den temmelig høyt til fjells. Og her er kalt i luften til sommerdag å være.

Og så vårt siste bilde (sml. øverste tegning på fig. 2). Innlandsisen har nettopp forlatt trakten. Oppe fra høydene omkring kan vi enda se det hvitne i bre-is et stykke borte, og i dalføret nedenfor de lave åskollene vi er i går elva stor og mektig av smeltevann fra

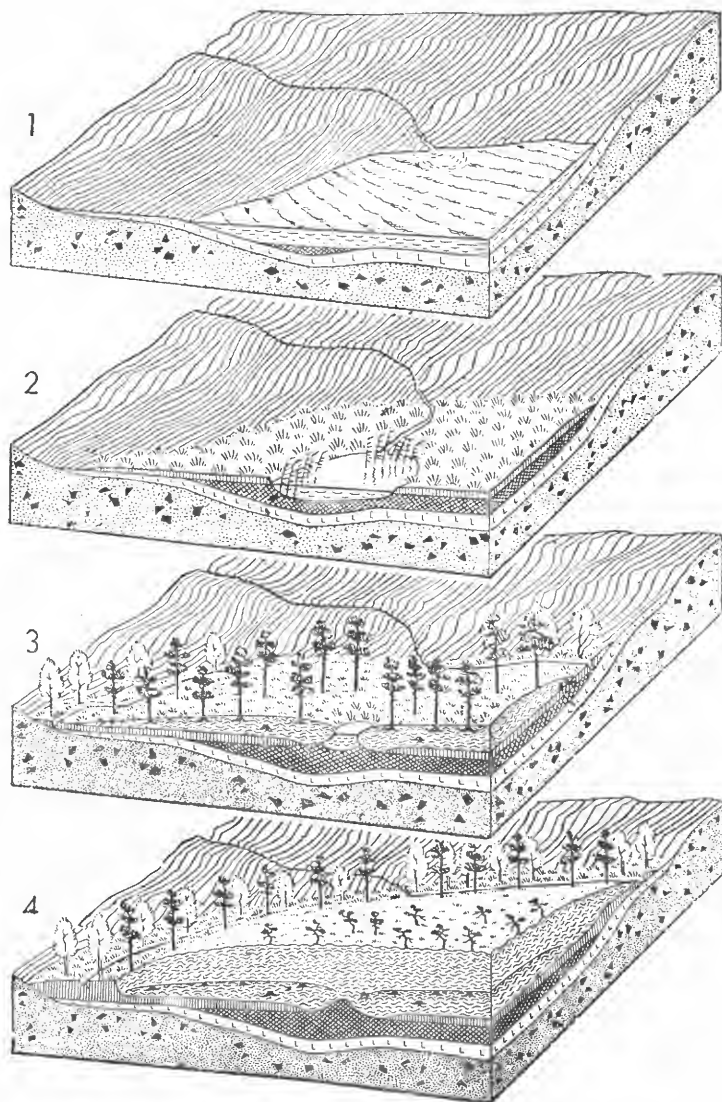

Fig. 2. Fire trinn i utviklingen av en lavtliggende sydsandinavisk torvmyr som er dannet ved igjengroing av et tjern. Lagene som vi kan skille ut på den nederste tegningen (nåtidens forhold) er, røgned nedena: 1. steinet bregrus, 2. leir avsatt da havet sto innover dette strøket etter at isen hadde smeltet, 3. mørk innsjø-gytje, 4. grasmyrlag, 5. mosetorv med tresubber. For omgivelene av myra (og tjernet) er planteveksten ikke inn-tegnet. (Etter E. Granklund).

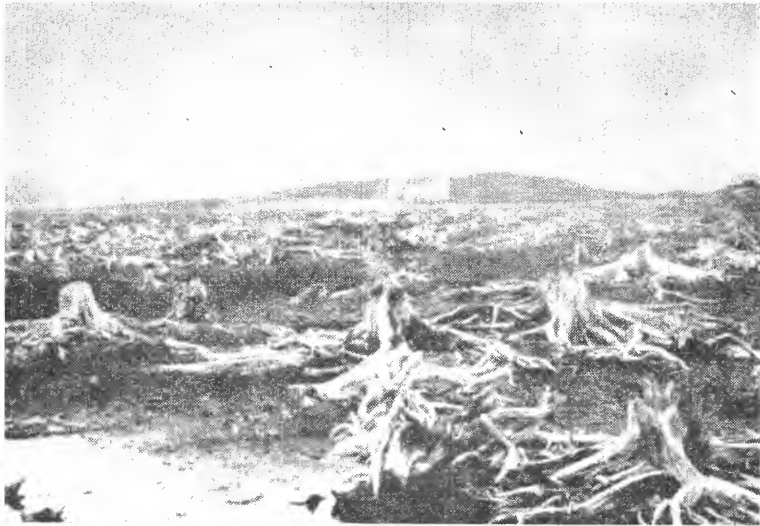

Fig. 3. Dette bildet viser hvordan det engang vokste en fin furuskog i et område på vår kyst hvor det nå er trebart. Vi ser furustubber som ble synlige i en myr på Vigra utenfor Alesund, da det overliggende myrdekke var blitt fjernet. (Etter G. Holmsen).

isen som tiner, og tykk av sand og slam som er tatt med fra gruset under og foran breen. Tjernet ligger der, men uten siv og vannliljer, og i skråningene omkring er det enda nakent og trist; grusmarken isen lot etter seg, ligger mangesteds helt bar, og store flyttblokker vrer fram her og der på bakken — uten å gjemme seg i skogen som i vår tid. Store trær ser vi ikke, bare her og der en liten lavstamme bjørk og så vidjekratt langs vannet og på fuktige steder i lia. Vi er nå omkring 10,000 år tilbake. —

En torvmyrs historie er jo i stor utstrekning det samme som plantevekstens historie på stedet, for det er planterester som bygger opp myra. Det er derfor klart at en slik historie blir svært forskjellig enten vi tar den ene landsdel eller den andre, lavland eller fjellstrøk. Men felles for de fleste torvmyrene er at de er begynt som sjøer, dannet i fordypninger som isen, ved sin graving eller ved sin avsetning av bregrus, etterlot seg i landoverflaten. Ved at vannplanter eller planter som liker fuktig grunn, levde i eller ved kanten av sjøen og etterlot seg sine døde rester der, ble sjøen litt etter litt både mindre og grunnere til der ingen sjø var mer, men bare myr.

Og vi skal legge merke til at myrenes historie forteller at det ikke litt etter litt er blitt stadig varmere fra isen smeltet og inntil våre dager, men at det i et tidsrom på atskillige tusen år har vært varmere i Norge enn det er i dag. Skillet mellom denne varmere tiden

og den tiden da klimaet ble omtrent som i våre dager ligger omkring 2500 år tilbake. Klimaet har ikke bare skiftet mellom kaldere og varmere, men også mellom fuktigere og tørrere. I en tørr tid vil det kunne trives skog der det før bare var skogfri mosemyr, og kommer det så igjen en fuktigere periode, vil skogen dø ut. I den lille skildring av en østlandsmyrs historie som her er gitt, er det bare tatt med en del av de vekslinger som kan påvises i klimaets og plan-tevekstens historie.

I den varmere tiden vi før har hatt, var store områder av de nå trefrie strøk av vårt land bevokset med skog. Det gjelder fjellstrøkene, og det gjelder Vestlandet. Hele lag av stubber av furutrær som levde for mange tusen år siden, og som ble begravd av torvmyrdannelser (fig. 3), forteller hvordan skog har vokset helt ute ved havet der vi nå ikke finner et eneste tre, ja ofte knapt nok en busk.

STØVFATTIG TORVKUTT.

Av Aksel Bakken.

UNDER mitt arbeide med å framstille borede torvbriketter til bruk i planteskolen viste det seg at selve boreflisen, «kuttene», vakte oppmerksomhet som en meget bekvem og god form for torvstrø, bl. a. av følgende grunner:

1. Den var meget lett å få strødd jevnt utover og derfor meget drøy.
2. Den hadde stor oppsugingsevne, men ble ikke klisset eller overmettet.
3. Ved sin korn- eller kutterflisform gjorde den flere slags gjødsel mindre klisset, så denne ble lett å feie av gulv og å få strødd jevnt utover åkeren, likesom den også viste seg meget heldig for så vel stiv som tørr jord.
4. Ved å framstilles mest mulig avstøvet var den anvendelig på langt flere steder enn støvfullt strø.
5. Formodentlig vil også den rene, støvfattige torvkutt vise seg fortrinlig ved emballering av mange slags frukt og andre lett sårbare varesorter hvortil den såvidt vites ennå ikke er forsøkt.

De oppkuttete partikler (kutterfliser) av strøtorv fra bl. a. Lybekkmosen pr. Dal st. har vist seg tilstrekkelig holdbar til å passere et tilpasset avstøvningsapparat, hvor kuttene avstøves. Ved gjentatte håndtering og omlastinger vil det nok atter danne seg en del smårusk og støv i kuttermassen, men forhåpentlig ikke i en for strøet ødeleggende grad. Dessuten kan man ved å utføre kutte- og avstøvningsmaskinen i en lett flyttbar konstruksjon og derved få an-